

Nr 24

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; given Stockholms slott den 12 januari 1963.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till

- 1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt
- 2) förordning angående ändrad lydelse av 12 och 49 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag till enhetlig skattemässig reglering av tjänstegrupplivförsäkringar och liknande förmåner. Samma inkomst- och arvsskattebestämmelser som i fråga om vanliga kapitalförsäkringar skall sålunda gälla icke endast för statens grupplivförsäkring samt jämförbara av kommunal eller enskild arbetsgivare avtalade grupplivförsäkringar utan även för motsvarande förmåner från kommun, som icke tecknat försäkring i försäkringsbolag utan står s. k. självrisk. Detta innebär frihet från inkomstskatt samt arvsskattefrihet upp till 25 000 kr. per förmånstagare.

Vidare föreslås i förenklingssyfte, att av arbetsgivare erlagda premier och försäkringsavgifter för tjänstegrupplivförsäkring — i motsats till vad som för närvarande gäller — i princip icke skall utgöra skattepliktigt inkomst för arbetstagaren.

Propositionen innehåller slutligen förslag om uppdelning av det s. k. försäkringsavdraget vid inkomsttaxeringen (nu högst 800 kr. för makar och 400 kr. för ensamstående) på två avdrag. Det ena avdraget — högst 500 kr. för makar och 250 kr. för ensamstående — avser sjuk-, olycksfalls- och kapitalförsäkringspremier. Det andra avdraget avser den obligatoriska sjukförsäkringsavgiften. Utgår ingen sådan avgift eller är den lägre än 300 kr. för makar resp. 150 kr. för ensamstående medges likväl avdrag med dessa belopp. — Omläggningen av försäkringsavdraget beräknas medföra ett skattebortfall av 8 milj. kr., varav ca 3 milj. kr. i kommunalskatt.

De nya inkomstskattebestämmelserna föreslås gälla fr. o. m. innevarande beskattningsår och således tillämpas första gången vid 1964 års taxering. Arvsskattebestämmelserna avses på motsvarande sätt få giltighet på arvfall efter ingången av år 1963.

Förslag

till

lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 32 § 3 mom. och 46 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 samt punkt 1 av anvisningarna till 31 § samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

32 §.

3 m o m. Såsom intäkt — — — avsedda utgifter.

Förmånen av fri sjukvård eller fri tandvård upptages icke såsom intäkt, oavsett om förmånen åtnjutits på grund av statlig eller på grund av kommunal eller enskild tjänst. Har sådan förmån åtnjutits på grund av enskild tjänst och utgått efter väsentligt förmånligare grunder än som gälla för befattningshavare i statens tjänst, skall dock förmånen upptagas såsom intäkt till den del den utgått efter förmånligare grunder än de för nämnda befattningshavare gällande.

Såsom intäkt — — — utfört arbete.

46 §.

2 m o m. I hemortskommunen — — — 1 000 kronor.

Har skattskyldig — — — eller underhållsbidraget.

Därest skattskyldig — — — nämnda tid.

Avdrag, som i första stycket 3) här ovan avses, skall beräknas till ett belopp av minst 150 kronor eller, om skattskyldig under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, för dem båda gemensamt till ett belopp av minst 300 kronor. *Härjämte skall gälla, att nu avsett avdrag ej må* för skattskyldig åtnjutas till högre belopp än 400 kro-

32 §.

3 m o m. Såsom intäkt — — — avsedda utgifter.

Förmånen av fri sjukvård eller fri tandvård, *så ock av fri grupplivförsäkring* upptages icke såsom intäkt, oavsett om förmånen åtnjutits på grund av statlig eller på grund av kommunal eller enskild tjänst. Har sådan förmån åtnjutits på grund av enskild tjänst och utgått efter väsentligt förmånligare grunder än som gälla för befattningshavare i statens tjänst, skall dock förmånen upptagas såsom intäkt till den del den utgått efter förmånligare grunder än de för nämnda befattningshavare gällande.

Såsom intäkt — — — utfört arbete.

46 §.

2 m o m. I hemortskommunen — — — 1 000 kronor.

Har skattskyldig — — — eller underhållsbidraget.

Därest skattskyldig — — — nämnda tid.

Avdrag, som i första stycket 3) här ovan avses, skall, *såvitt avser sjukförsäkringsavgift enligt 19 kap. 2 § lagen om allmän försäkring*, beräknas till ett belopp av minst 150 kronor eller, om skattskyldig under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, för dem båda gemensamt till ett belopp av minst 300 kronor. *Avdrag för övriga*

¹ Senaste lydelse av 32 § 3 mom. se 1959:330 samt av 46 § 2 mom. och punkt 1 av anvisningarna till 31 § se 1962:592.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nor; dock att, om skattskyldig under beskattningsåret varit gift och levtt tillsammans med andra maken, ifrågavarande avdrag för dem båda gemensamt må åtnjutas med högst 800 kronor. Avdrag med högst 800 kronor må vidare åtnjutas om skattskyldig under beskattningsåret varit ogift (varmed jämställes änka, änkling eller frånskild) och haft hemmavarande barn under 18 år.

i första stycket 3) här ovan avsedda premier och andra avgifter må ej för skattskyldig åtnjutas till högre belopp än 250 kronor; dock att, om skattskyldig under beskattningsåret varit gift och levtt tillsammans med andra maken, ifrågavarande avdrag för dem båda gemensamt må åtnjutas med högst 500 kronor. Avdrag, som nu sagts, med högst 500 kronor må vidare åtnjutas om skattskyldig under beskattningsåret varit ogift (varmed jämställes änka, änkling eller frånskild) och haft hemmavarande barn under 18 år.

Anvisningar

till 31 §.

1. Med pension — — — eller annorledes.

Med pensionsförsäkring — — — försäkringen upphör.

Alderspension, som — — — anses skälig.

Med efterlevandepension — — — personer leva.

Såsom efterlevandepension — — — vara pensionsförsäkring.

Vid tillämpningen — — — vid omgifte.

Kapitalbelopp, som — — — av efterlevandepensionen.

Skall enligt — — — halvt år.

Med kapitalförsäkring förstås annan livförsäkring än pensionsförsäkring.

Innehåller avtal — — — en kapitalförsäkring.

Kan livförsäkring — — — Kungl. Maj:t.

Försäkring, vilken — — — dess ingående.

Premiefrielseförsäkring skall — — — som huvudförsäkringen.

För att — — — med tjänst.

Anvisningar

till 31 §.

1. Med pension — — — eller annorledes.

Med pensionsförsäkring — — — försäkringen upphör.

Alderspension, som — — — anses skälig.

Med efterlevandepension — — — personer leva.

Såsom efterlevandepension — — — vara pensionsförsäkring.

Vid tillämpningen — — — vid omgifte.

Kapitalbelopp, som — — — av efterlevandepensionen.

Skall enligt — — — halvt år.

Med kapitalförsäkring förstås annan livförsäkring än pensionsförsäkring. *Till kapitalförsäkring hänföres mot statens grupplivförsäkring svarande förmån från kommun, även om förmånen icke utgår på grund av försäkring.*

Innehåller avtal — — — en kapitalförsäkring.

Kan livförsäkring, — — — Kungl. Maj:t.

Försäkring, vilken — — — dess ingående.

Premiefrielseförsäkring skall — — — som huvudförsäkringen.

För att — — — med tjänst.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I samband med lagens ikraftträdande skall iakttagas följande. Lagen skall, såvitt avser anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen, tillämpas första gången med avseende på försäkringsfall, som inträffa eller inträffat efter ingången av år 1963. Äldre bestämmelser i 32 § 3 mom. och 46 § 2 mom. kommunalskattelagen skola alltjämt tillämpas i fråga om 1963 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1963 eller tidigare år.

Förslag

till

**förordning angående ändrad lydelse av 12 och 49 §§ förordningen
den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt**

Härigenom förordnas, att 12 och 49 §§ förordningen den 6 juni 1941 om arvsskatt och gåvoskatt¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

12 §.

Har någon — — — skolat ökas.
Vidare skall — — — sammanlagd 25 000 kronor.
Vad som — — — äga rum.
Skattskyldighet enligt — — — annan livränteförsäkring.
Angående vad — — — 31 § kommunalskattelagen.

49 §.

Där någon — — — sammanlagda belopp.
Uppgift, varom — — — om dödsfallet.

(Föreslagen lydelse)

12 §.

Har någon — — — skolat ökas.
Vidare skall — — — sammanlagd 25 000 kronor.
Vad som — — — äga rum.
Skattskyldighet enligt — — — annan livränteförsäkring.
Angående vad — — — 31 § kommunalskattelagen.
Vad i första och andra styckena här ovan sägs skall, även om förmanstagareförordnande i enlighet med lagen om försäkringsavtal icke föreligger, äga tillämpning jämväl i fråga om vad som tillfallit någon på grund av statens grupplivförsäkring eller jämförbar av kommunal eller enskild arbetsgivare avtalad grupplivförsäkring eller på grund av sådan förmån från kommun, som avses i punkt 1 nionde stycket av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen.

49 §.

Där någon — — — sammanlagda belopp.
Uppgift, varom — — — om dödsfallet.
Vad i första och andra styckena sägs skall äga motsvarande tillämpning i fall, som avses i 12 § sjätte stycket.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling och skall äga tillämpning även i fall där skattskyldighet inträtt före ikraftträdandet men efter utgången av år 1962. Äldre bestämmelser skola fortfarande gälla, om skattskyldighet inträtt före den 1 januari 1963.

¹ Senaste lydelse av 12 och 49 §§ se 1958:562.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 ja-
nuari 1963.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *den skattemässiga behandlingen av tjänstegrupplivförsäkringar, m. m.* samt anför därvid följande.

Inledning

Grupplivförsäkring kan karaktäriseras som en riskförsäkring (dödsfallsförsäkring) utan något inslag av sparande, vilken tecknas i kollektiv form. Försäkringsgivaren utbetalar försäkringssumman, om den försäkrade avlider under försäkringstiden. Premierna är vanligen schabloniserade, så att alla medlemmar i kollektivet erlägger lika stora avgifter, oberoende av levnadsålder. Eftersom försäkringen är en kapitalförsäkring, uttages inte någon inkomstskatt på utfallande belopp.

En särskild form av grupplivförsäkring är sådan som grundar sig på avtal i samband med tjänst eller annan anställning, och där arbetsgivaren helt eller delvis erlägger försäkringspremien. Sålunda infördes såsom ett komplement till folkpensionen och den allmänna tilläggs pensionen efter avtal mellan Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) samt Svenska industritjänstemannaförbundet och Sveriges arbetsledareförbund s. k. tjänstegrupplivförsäkring från och med år 1961. Överenskommelsen följdes av motsvarande uppgörelser för andra tjänstemannagrupper inom det privata näringslivet. Tjänstegrupplivförsäkring meddelas av vissa försäkringsbolag. Efter avtal mellan SAF och Landsorganisationen i Sverige (LO) har från och med år 1963 tillkommit en grupplivförsäkring för arbetare, såväl organiserade som oorganiserade. Försäkringen meddelas i ett för ändamålet bildat bolag, Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag. Liknande grupplivförsäkring har efter avtal mellan Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet, å ena sidan, samt Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges Kommunaltjänstemannaförbund, Svenska kommunalarbetsgivarförbundet m. fl., å den andra, införts för de kommunalanställda med verkan från och med år 1963. Även för denna försäkring har bildats ett sär-

skilt bolag, Kommunernas försäkringsaktiebolag. I stort sett gäller samma villkor för dessa olika slag av grupplivförsäkring. Gemensamt för försäkringarna är att försäkringspremierna erlägges av arbetsgivaren.

Vidare har efter överenskommelse med statstjänstemännens huvudorganisationer och efter Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande från och med år 1963 införts en statens grupplivförsäkring för dödsfall åt arbetstagare i statens tjänst och i statsunderstödd verksamhet. Även här gäller i stort sett samma villkor som i fråga om nyss angivna grupplivförsäkringar. Denna försäkring meddelas av staten och premiebetalning anses ske genom arbete i anställningen. — Slutligen kan nämnas att riksdagen beslutat teckna grupplivförsäkring för riksdagens ledamöter.

Jag avser att till närmare behandling nu upptaga vissa skatterättsliga spörsmål, som sammanhänger med genomförandet av de här ifrågakvarande tjänstegrupplivförsäkringarna.

Förekommande former av tjänstegrupplivförsäkringar

Industritjänstemännens m. fl:s grupplivförsäkring

Grupplivförsäkringen för tjänstemän inom den privata sektorn har gällt från och med den 1 januari 1961 och ligger således i tiden före övriga här berörda försäkringar. Försäkringen utfaller med ett engångsbelopp vid dödsfall före pensionsåldern. Detta belopp utgör 24 000 kr. vid dödsfall före 55 års ålder och sjunker därefter med 2 000 kr. per år. Härtill kommer vissa tillägg för barn under 21 år. Premien beräknas gruppvis för de försäkrade och premiens storlek kan därför variera mellan de olika grupperna.

AFA:s grupplivförsäkring

Den genom 1962 års avtalsuppgörelse mellan SAF och LO träffade överenskommelsen om en särskild grupplivförsäkring för arbetare gäller som nämnts från och med den 1 januari 1963. Försäkringen tecknas i det för ändamålet av SAF och LO gemensamt bildade försäkringsbolaget Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag eller AFA. Även utanför SAF stående arbetsgivare (dock ej stat och kommun) är i allmänhet genom särskilda avtal skyldiga att teckna sådan försäkring för sina arbetare, såväl organiserade som oorganiserade. Det beräknas att ungefär 100 000 arbetsgivare kommer att teckna försäkring för drygt 1 000 000 arbetare.

Försäkringsskyddet omfattar i första hand arbetstagare, som fyllt 21 men ej 67 år, men kan efter AFA:s prövning utsträckas även till försäkrad arbetstagare, som ej fyllt 21 år.

Med arbetstagare förstås här den som enligt praxis på arbetsmarknaden är att hänföra till kategorien arbetstagare. Hemarbetare (arbetare som anställts för att i sitt hem utföra arbete åt rörelseidkare), arbetstagare i ledande ställning, arbetsgivare och dennes make omfattas ej av försäkringen. Aktieägare, som till någon väsentlig del är delägare i aktiebolag, betraktas såsom arbetsgivare.

Försäkringsskyddet gäller även vid viss frånvaro från arbetet, såsom vid sjukdom, värnpliktstjänstgöring, semester, arbetskonflikt och permittering, samt kan också under vissa omständigheter fortfara efter upphörande av arbetsanställning.

Försäkringsbelopp utgöres i princip av *helt grundbelopp*, högst 24 000 och lägst 2 000 kr., *halvt grundbelopp*, högst 12 000 och lägst 2 000 kr., *begravningshjälp*, 2 000 kr., samt *helt tilläggsbelopp för barn*, högst 7 000 och lägst 2 000 kr. för varje barn.

Helt grundbelopp utgår, om arbetstagare mellan 21 och 67 år efterlämnar närstående anhörig, såsom make, kvinna med vilken arbetstagaren sammanlevt under äktenskapsliknande förhållanden, barn eller föräldrar, och utgör 24 000 kr., om arbetstagaren fyllt 21 men ej 55 år. Därefter reduceras summan med 2 000 kr. per år. Halvt grundbelopp utgår, om arbetstagare mellan 21 och 67 år avlider utan att efterlämna sådan närstående, som nyss nämnts, och utgör 12 000 kr., om arbetstagaren fyllt 21 men ej 55 år. Därefter reduceras summan med 1 000 kr. per år; dock är lägsta beloppet 2 000 kr. Begravningshjälpen å 2 000 kr. utgår under vissa betingelser vid korttidsanställning och deltidanställning. Tilläggsbelopp för barn i ålder intill 21 år utgår till barn, som enligt lag är arvsberättigat, och därefter jämte till utomäktenskapligt barn, gentemot vilket arbetstagaren vid tiden för dödsfallet var underhållsskyldig. Tilläggsbeloppet utgör för barn, som ej fyllt 17 år 7 000 kr. och sjunker successivt med stigande ålder intill 21 år.

Enligt bestämmelserna för försäkringen skall arbetstagaren anses ha gjort förmånstagarreförordnande av innehåll, som anges i bestämmelserna. Detta innebär att efterlevande make är förmånstagarare till utgående grundbelopp. Finns ej sådan make, är arvingarna i regel förmånstagarare. Förmånstagarare till varje utgående tilläggsbelopp för barn är det barn, som beloppet avser. Utgående begravningshjälp tillfaller arbetstagarens dödsbo. Förmånstagarreförordnande kan ändras av arbetstagaren.

Arbetstagaren kan icke utan AFA:s medgivande förfoga över sin rätt på grund av försäkringen genom exempelvis överlåtelse eller pantsättning.

Försäkringspremien beräknas preliminärt för hela år 1963 utgöra 92 kr. per årsarbetare (för månad 8 kr.). Den slutliga helårspremien per årsarbetare beräknas med hänsyn till utfallet av AFA:s försäkringsrörelse, dock högst till 96 kr. Den preliminära premien för varje kalenderår debiteras i regel på grundval av antalet årsarbetare enligt senast avlämnad uppgift för riksförsäkringsverkets beräkning av avgift för tilläggs pension enligt lagen om allmän försäkring. Slutlig premie för varje kalenderår debiteras, då ATP-uppgift för året föreligger.

Den statliga grupplivförsäkringen

Den 19 april 1962 träffades överenskommelse med statstjänstemännens huvudorganisationer — Statstjänarkartellen, Statstjänstemännens riksförbund, SACO och TCO:s statstjänstemannasektion — angående statstjänste-

männens löner under åren 1962 och 1963 m. m. Överenskommelsen träffades under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande och innehöll bl. a. att från och med den 1 januari 1963 skulle införas en motsvarighet till den grupplivförsäkring, varom överenskommelse tidigare träffats med SAF och LO.

I proposition 1962: 169 förelades riksdagen förslag angående statstjänstemännens löner under åren 1962 och 1963 m. m., däribland införande från och med den 1 januari 1963 av en motsvarighet till nyssnämnda grupplivförsäkring. Denna statliga grupplivförsäkring skulle omfatta statstjänstemän och tjänstemän inom statsunderstödd verksamhet med lön enligt av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsbestämmelser. — Statsutskottet (utl. nr 152) tillstyrkte propositionen och riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan. Kungl. Maj:t bemyndigades att meddela de föreskrifter och vidtaga de åtgärder i övrigt, som erfordras för införande av grupplivförsäkringen för tjänstemän inom det statliga avtalsområdet.

Kungl. Maj:t har den 14 december 1962 utfärdat reglemente angående statens grupplivförsäkring, avseende försäkring för dödsfall åt arbetstagare i statens tjänst m. fl. (SFS 1962: 698). Det materiella innehållet i reglementet överensstämmer i allt väsentligt med vad som gäller i fråga om AFA-försäkringen.

Den statliga försäkringen är såsom nyss nämnts i finansieringshänseende icke uppbyggd på kontanta premier, utan premiebetalning anses ske genom arbete i anställningen.

Ärenden angående statens grupplivförsäkring handläggs av statens grupplivnämnd.

Riksdagen beslöt i höstas att teckna grupplivförsäkring för riksdagens ledamöter. Rörande detaljerna i försäkringen (KU 1962: 20; jfr 7 § stadgan om ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande — SFS 1962: 622) må nämnas att försäkringsbeloppet utgör 25 000 kr. utan gradvis sänkning av beloppet från 55 års ålder. Å andra sidan är försäkringsbeloppet ej kompletterat med barntillägg. Försäkringen gäller för den som ej uppnått 67 års ålder.

Premien för den beslutade försäkringen har beräknats till ca 20 kr. per person och månad samt betalas av riksdagen.

Den kommunala grupplivförsäkringen

Grupplivförsäkringen för de kommunalanställda är i stort sett utformad i enlighet med AFA-försäkringen och äger giltighet från och med år 1963. Den inbegriper samtliga kommunalanställda med undantag av dem, som omfattas av statens grupplivreglemente. Försäkring tecknas och vidmakthålles i Kommunernas försäkringsaktiebolag (KFA) och helårspremie per årsarbetare för år 1963 utgör 84 kr.

I överenskommelsen mellan kommunförbunden och personalorganisationerna har även berörts möjligheten för arbetsgivare att ge de anställda samma förmåner som KFA-försäkringen inrymmer utan att teckna försäk-

ring. Vederbörande kommun skulle i dessa fall stå s. k. självrisk för grupplivutfästelserna. Överenskommelsen medger detta, dock under förutsättning att »lagtekniska möjligheter» härför skapas.

Gällande beskattningsbestämmelser

I skattehänseende skiljer man mellan pensionsförsäkring och kapitalförsäkring. I fråga om pensionsförsäkring beskattas utfallande belopp och i konsekvens härmed medges avdrag för erlagda premier. För kapitalförsäkring gäller motsatt beskattningsprincip: utfallande kapitalförsäkringsbelopp är skattefria och avdrag för kapitalförsäkringspremier medges i princip icke. Definitionerna av pensions- och kapitalförsäkringsbegreppen finns i anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen.

Regeln om att premier för kapitalförsäkringspremier och vissa andra avgifter och premier icke är avdragsgilla är dock modifierad såtillvida att avdragsrätt av sociala skäl medges inom ramen för det s. k. försäkringsavdraget, som är maximerat till numera 800 kr. för makar och 400 kr. för ensamstående. För ensamstående med hemmavarande barn under 18 år gäller samma övre gräns som för makar.

Grupplivförsäkring är att hänföra till kapitalförsäkring. Härav följer att belopp, som utfaller på grund av tjänstegrupplivförsäkring, icke utgör vid inkomsttaxering skattepliktig inkomst. Detta förhållande gäller såväl den statliga grupplivförsäkringen som försäkringarna i AFA och KFA samt för tjänstemän inom den privata sektorn gällande och för riksdagens ledamöter gällande försäkringar.

De premier som arbetsgivare erlägger för grupplivförsäkring betraktas som en avlöningsförmån för den anställda. Det åligger därför arbetsgivaren att redovisa premien på den anställdes kontrolluppgift. Denne har att deklarerera beloppet såsom löneförmån men får göra avdrag för premien inom ramen för försäkringsavdraget. I den mån tjänstegrupplivförsäkringspremien tillsammans med den anställdes övriga avgifter och premier för allmän sjukförsäkring, sjuk- och olycksfallsförsäkringar och kapitalförsäkringar överstiger försäkringsavdragets maximum (800 kr. för makar och 400 kr. för ensamstående) får den anställda alltså icke avdrag för tjänstegrupplivförsäkringspremien.

För statens grupplivförsäkring anses, som nyss nämnts, premiebetalningen ske genom arbete i anställningen.

I arvsskattehänseende gäller i stort sett följande. Enligt 12 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt skall — där någon i enlighet med lagen om försäkringsavtal insatts såsom förmånstagare — vid beräkning av arvsskatt anses att vad förmånstagaren erhåller på grund av försäkring utgör arvfallen egendom. Vissa bestämmelser om skattefrihet gäller dock. Bl. a. skall, där efterlevande maken insatts såsom förmånstagare, skattskyldighet inte föreligga för vad som anses motsvara giftorättsandelen. Vidare skall under vissa omständigheter vid skattens beräkning från värdet av vad som tillfallit någon i egenskap av förmånstagare till vissa slag av livförsäkringar,

däribland vanliga kapitalförsäkringar, såsom skattefritt avräknas ett belopp av 25 000 kr.

Försäkringsavtalslagen uppställer vissa formföreskrifter (103 §) rörande förordnande om förmånstagares insättande eller återkallelse av sådant förordnande. Det stadgas sålunda att åtgärden för att vara gällande skall meddelas försäkringsgivaren skriftligen eller ock intagas i eller antecknas på försäkringsbrevet.

I den mån förmåner som svarar mot de här berörda tjänstegrupplivutfästelserna skulle lämnas utan att utfästelserna skattemässigt är att anse som livförsäkring torde i skattehänseende följande gälla. Belopp, som vid dödsfall utbetalas till dödsboet, beskattas i sin helhet såsom inkomst. Belopp, som utbetalas till den avlidnes dödsbo, torde även komma att inräknas bland den avlidnes tillgångar i bouppteckningen och i sin helhet arvsbeskattas. Däremot torde inkomstbeskattning hos arbetstagaren av beräknade »premier» för arbetsgivarens åtaganden icke komma att ske.

Departementschefen

Genom de tjänstegrupplivförsäkringar, som på senare tid införts inom olika delar av den offentliga och den privata verksamheten, har flertalet arbetstagare i riket kommit att från årsskiftet 1962/63 omfattas av denna förmån.

De genom centrala förhandlingar överenskomna försäkringarna har inom arbetsmarknadens olika sektorer väsentligen samma materiella innehåll. Storleken av utfallande försäkringsbelopp är sålunda i huvudsak lika enligt de olika överenskommelserna även om smärre avvikelser förekommer. Det framstår då som naturligt att de utfästelser, som arbetsgivarna gjort enligt de olika överenskommelserna, får samma konsekvenser i skattehänseende för de anställda.

I de fall grupplivutfästelsen är uppbyggd på försäkring, är de skatterättsliga konsekvenserna såsom framgår av den tidigare redogörelsen fullt klara och likformiga de olika överenskommelserna emellan. Utfallande försäkringsbelopp är således i inkomstskattehänseende undantagna från skatteplikt. Försäkringspremien utgör skattepliktig inkomst för den försäkrade, men premien får vid taxeringen avdragas inom ramen för det maximerade s. k. försäkringsavdraget.

I arvsskattehänseende erhåller utfallande grupplivförsäkringsbelopp den gynnsamma behandlingen, att varje förmånstagare i princip äger skattefritt uppbära 25 000 kr. Denna regel bör självfallet tillämpas även i fråga om de nu aktuella tjänstegrupplivförsäkringarna.

Det ligger emellertid i sakens natur att i fråga om dessa massförsäkringar ofta, måhända till och med i regel, inte kommer att utfärdas individuella försäkringsbrev. Av den föregående redogörelsen framgår att frånvaron av sådant försäkringsbrev vid en restriktiv tolkning av försäkringsavtalslagen kan tänkas leda till att de för försäkringarna gällande förmånstagarebestämmelserna icke accepteras som förmånstagareförordnanden i försäk-

ringsavtalslagens och därmed arvsskatteförordningens mening. För att undvika en sådan bedömning synes i 12 § arvsskatteförordningen böra uttryckligen anges, att tjänstegrupplivförsäkringarnas förmånstagarebestämmelser skall i arvsskattehänseende jämföras med förmånstagareförordnanden enligt försäkringsavtalslagen. Jag förordar därför ett tillägg av detta innehåll till nämnda författningsrum. Härav föranledes ett motsvarande tillägg till 49 § arvsskatteförordningen om skyldighet att avlämna kontrolluppgift rörande belopp som utbetalats till förmånstagare.

I överenskommelsen mellan kommunernas och de kommunalanställdas organisationer har förutsatts, att arbetsgivare skall kunna underlåta att teckna försäkring för grupplivutfästelserna och i stället stå s. k. självrisk. Ett dylikt förfarande synes aktualisera såväl vissa skatterättsliga som vissa civilrättsliga frågor.

Vad angår den skatterättsliga behandlingen torde vid ett självriskalternativ utfallande belopp enligt nuvarande lagstiftning komma att inkomstbeskattas hos mottagaren. Detta innebär ett avhållande moment för arbetsgivare som vill fullgöra grupplivutfästelserna på annat sätt än genom försäkringar.

Såsom framgår av överenskommelsen inom den kommunala sektorn av arbetsmarknaden finnes i och för sig ett visst intresse för ett självriskarrangemang på området. Uppenbarligen kan mycket stora arbetsgivare därigenom nedbringa sina kostnader för utfästelserna. En av förutsättningarna för att självriskalternativet skall kunna komma i fråga synes, som framgår av det nyss anförda, vara att beskattningsreglerna ändras. Sålunda erfordras att engångsbelopp, som arbetsgivare utbetalar till anställda efterlevande, i inkomst- och arvsskattehänseende jämföras med belopp, som utgår på grund av grupplivförsäkring.

En generell skattefrihet för sådana engångsbelopp torde emellertid öppna dörrarna för missbruk. Under grupplivutfästelsens namn synes nämligen även sådana överföringar kunna ske, som i och för sig inte är att anse som löneförmån utan eljest skulle ha beskattats antingen hos mottagaren som utdelning eller hos utbetalaren som utskiftning. För att motverka sådant missbruk skulle en omfattande och komplicerad kontrollapparat erfordras. Jag är därför icke beredd att föreslå ändring i skatteförfattningarna i syfte att möjliggöra ett generellt användande av självrisksystemet för grupplivutfästelserna.

De farhågor för missbruk, som jag nyss nämnde, förefinnes emellertid icke beträffande kommunerna såsom arbetsgivare. Ur allmän synpunkt torde inte finnas något att invända mot att de hinder, som skattereglerna för närvarande erbjuder kommunerna mot att tillämpa självrisksystemet, undanröjes. Jag vill därför förordna sådan ändring av gällande bestämmelser i dessa frågor, att kommunala grupplivåtaganden på självriskbasis i inkomstskatte- och arvsskattehänseende helt jämföras med tjänstegrupplivförsäkring. Detta synes böra ske genom ändringar i anvisningarna till 31 § kom-

munalskattelagen, varjämte det nyss förordade tillägget till 12 § arvsskatteförordningen bör avfattas med hänsyn härtill. — Härigenom synes likställighet i skattehänseende skapas mellan grupplivförmåner på grund av kommuns självriskåtagande och samma förmåner enligt försäkring.

Till de civilrättsliga frågor som kan aktualiseras vid en tillämpning av självriskalternativet har anledning icke förelegat att taga ställning.

Den beskattning av premie för tjänstegrupplivförsäkring som enligt nuvarande regler skall ske hos arbetstagaren torde ofta bli rent formell. Fler-talet löntagare kan nämligen förmodligen utnyttja ett mot premien svarande avdrag inom ramen för gällande maximering av försäkringsavdraget. Mot bakgrunden härav kan ifrågasättas, om icke en förenkling av reglerna för beskattning av dessa premier bör övervägas. Nuvarande ordning framstår, särskilt sedan tjänstegrupplivförsäkringen utvidgats till att omfatta större delen av löntagarna, som onödigt komplicerad och formell.

Jag föreslår att arbetsgivarens premier och motsvarande kostnader för grupplivutfästelsen fritas från beskattning hos de anställda. Givetvis skall trots detta premierna även fortsättningsvis anses utgöra en med kontantlönen jämställd kostnad för arbetsgivaren. Av skattefriheten hos den anställde följer att denne inte vid taxeringen kan få avdrag för försäkringspremien.

Bestämmelsen om skattefrihet för förmån av grupplivförsäkring synes böra få sin plats i 32 § 3 mom. kommunalskattelagen. På sätt gäller i fråga om förmån av fri sjukvård och fri tandvård torde skattefriheten, såvitt gäller förmån, som utgår i enskild tjänst, för att förhindra missbruk böra begränsas till att avse med motsvarande statliga förmåner jämförbara fall. Har förmån av grupplivförsäkring utgått efter väsentligt förmånligare grunder än som gäller för statsanställd, bör därför förmånen beskattas till den del den utgått efter förmånligare grunder än de som gäller i statens tjänst.

En bestämmelse av detta innehåll bör givetvis icke föranleda en detaljbetonad jämförelse mellan förmåner i enskild och statlig tjänst. Bestämmelsens ändamål får anses vara att möjliggöra ingripande i mera uppenbara fall av onormalt höga försäkringar. Erinras må att inom den statliga sektorn betydande variationer föreligger i fråga om förmånernas utformning mellan å ena sidan reglementet angående statens grupplivförsäkring och å andra sidan de försäkringar som avser riksdagens ledamöter. Trots dessa olikheter synes förmånernas grunder inte i någotdera fallet vara väsentligt förmånligare än i det andra. Ej heller arbetsgivarens premier för grupplivförsäkringen kan utan vidare tas till utgångspunkt för en jämförelse mellan olika förmåner. Särskilt i fråga om mindre grupper blir nämligen premiens storlek i hög grad beroende av kollektivets ålderssammansättning.

I detta sammanhang må även nämnas att de föreslagna stadgandena om skattefrihet för kommunal förmån och för förmån av fri grupplivförsäkring även omfattar det fall att kommunens åtagande avser innehavare av kommu-

nal förtroendepost, som tekniskt sett icke är att räkna som anställd i kommunens tjänst.

Den förordade ordningen med skattefrihet för premier för tjänstegrupp-livförsäkring innebär att löntagare med sådan försäkringsförmån får ett i förhållande till andra kategorier skattskyldiga ökat utrymme för försäkringar med premier, som är avdragsgilla vid taxering. Detta ökade utrymme kan med utgångspunkt från AFA-försäkringen beräknas bli knappt 100 kr. för år.

Det torde vara ofrånkomligt att — med oförändrat försäkringsavdragsmaximum — en skillnad på denna punkt kommer att föreligga mellan å ena sidan löntagarna och å andra sidan övriga kategorier skattskyldiga, om som jag föreslagit det tungrodda nuvarande systemet med formell skattskyldighet för premien hos arbetstagaren avskaffas. Emellertid bör möjlighet beredas även dem som inte är löntagare att med bibehållen avdragsrätt öka sitt försäkringsskydd i en mot de vanliga tjänstegrupp-livförsäkringarna svarande mån. En möjlighet för företagare till ökade avdrag för frivilliga liv-, sjuk- och olycksfallsförsäkringspremier synes kunna erhållas, om det nuvarande försäkringsavdraget uppdelas så att avdrag medges för hela den på debetsedeln upptagna sjukförsäkringsavgiften för sig och övriga premier och avgifter för sig. Avgifterna till den allmänna sjukförsäkringen är nämligen i regel större för företagaren än för de anställda.

Jag vill erinra om, att önskemål om en sådan uppdelning tidigare i olika sammanhang framkommit och då mött starka betänkligheter. Sålunda hade 1962 års riksdag att ta ställning till motionsyrkanden härom. På bevillningsutskottets förslag (bet. nr 36) beslöt riksdagen, att motionerna inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet erinrade i betänkandet om att det s. k. försäkringsavdraget icke är jämförbart med den generella avdragsrätt som skulle följa av en utbrytning av sjukförsäkringsavgiften till ett särskilt avdrag. Den inom försäkringsavdraget inrymda avdragsrätten var nämligen en av sociala skäl belagd avvikelse från de för försäkringsbeskattningen gällande principerna. En generell avdragsrätt för sjukförsäkringsavgiften borde enligt dessa principer kombineras med ändring av lagstiftningen även på intäktssidan så att utfallande försäkringsbelopp blev skattepliktig inkomst på samma sätt som gäller för t. ex. pensionsförsäkringar. I och för sig var, enligt utskottet, en sådan konstruktion av den allmänna sjukförsäkringen möjlig, och tanken på en beskattning av de från försäkringskassorna utbetalade sjukersättningarna hade även prövats. En utökad beskattning av ersättningarna hade dock inte befunnits lämplig. Att med utgångspunkt från rådande förhållanden vidta de motionsvis framförda yrkandena i strid mot de principer, på vilka försäkringsbeskattningen uppbyggts, fann utskottet icke böra ifrågakomma.

De synpunkter som anlades på denna fråga av fjolårets riksdag kan jag i och för sig fortfarande dela. Emellertid har numera tillkommit en omständighet, som enligt min mening motiverar att frågan omprövas och att man

därvid bortser från de principiella synpunkter, som hittills fått fälla avgörandet. Storleken av de obligatoriska sjukförsäkringsavgifter som kommer att gälla för företagare m. fl. efter 1962 års reform av socialförsäkringslagstiftningen kan numera beräknas. Avgifterna kommer i vissa fall för denna kategori att överstiga det maximum som gäller för försäkringsavdraget. Oförändrade regler leder alltså till att i dessa fall blott en del av den obligatoriska sjukförsäkringsavgiften och inga avgifter överhuvud för frivillig försäkring inrymmes under försäkringsavdragets »tak». Den uppmuntran till frivilliga försäkringar som försäkringsavdraget alltsedan sin tillkomst år 1910 avsetts att vara skulle alltså helt utebli. Även för löntagare kommer de utvidgade förmånerna att leda till höjning av sjukförsäkringsavgifterna, dock i mindre grad än för företagarna. De skilda beräkningsgrunder som gäller för löntagares och företagares sjukförsäkringsavgifter gör det knappast möjligt att längre bibehålla samma maximum för försäkringsavdraget för dessa båda kategorier. En differentiering av avdragsmaximum som väl ansluter till skillnaden i obligatorisk sjukförsäkringsavgift erhålles lättast genom att den övre gränsen för avdraget bestämmes till vad som får avdragas utöver sjukförsäkringsavgiften.

De angivna omständigheterna föranleder mig att — oaktat betänkligheter av principiell art — förorda att försäkringsavdraget omkonstrueras så, att avdrag medges dels för obligatorisk sjukförsäkringsavgift med debiterat belopp och dels för under beskattningsåret erlagda andra avgifter och premier för liv-, sjuk- och olycksfallsförsäkringar, dock med viss maximering. För att genomsnittligt rymma frivilliga avgifter och premier i samma utsträckning som hittills synes det högsta tillåtna avdragsbelopp för dessa frivilliga avgifter och premier kunna sättas till 500 kr. för makar och 250 kr. för ensamstående.

Försäkringsavdraget innehåller icke blott en maximigräns utan även en minimiregel. Avdrag medges sålunda under denna punkt i deklarationen med minst 300 kr. för makar och minst 150 kr. för ensamstående. Minimiregeln har varit till fördel för de grupper skattskyldiga som på grund av låg inkomst eller hög ålder inte haft några eller haft blott små kostnader för försäkringsavgifter och premier. Minimiregeln synes i det uppdelade försäkringsavdraget böra anknytas till rätten till avdrag för den obligatoriska sjukförsäkringsavgiften.

Jag förordar, att bestämmelserna i 46 § 2 mom. om försäkringsavdraget ändras i enlighet med de riktlinjer jag här angivit. Kostnaden för denna reform kan beräknas till omkring 8 milj. kr., därav ungefär 3 milj. kr. för kommunerna.

De av mig nu föreslagna ändringarna i kommunalskattelagen och arvs-skatteförordningen bör gälla försäkringsfall och försäkringspremier från och med innevarande år, och i fråga om inkomstskatt således tillämpas första gången vid 1964 års inkomsttaxering. Förslag till erforderliga författningsbestämmelser har utarbetats inom finansdepartementet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga de inom finansdepartementet upprättade förslagen till

1) *lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt*

2) *förordning angående ändrad lydelse av 12 och 49 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.*

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Per Eskilsson